

განათლება – ძვეყნის კონაურანტუნარიანოზის მაჩვენებელი და ინვესტიციების მოზიდვის ფაქტორი

რევაზ შენგელია, ემდ, სტუ პროფესორი
ჟუჟუნა ნიკლაური-შენგელია, ემდ, სტუ პროფესორი;
ნათია შენგელია, ედ, სტუ ასოცირებული
პროფესორი, ოქსფორდის უნივერსიტეტის
ბიზნესის ფაკულტეტის კურსდამთავრებული

რეზიუმე

კონკურენციის პირობებში ბევრმა განვითარებადმა ქვეყანამ თავისი ეკონომიკის სწრაფი განვითარება ინვესტიციების მოზიდვით მოახერხა. იმისათვის, რომ გაიზარდოს როგორც ადგილობრივი, ისე უცხოური ინვესტიციების მოცულობა, პირველ რიგში, ქვეყანა უნდა გახდეს ინვესტირებისათვის ყველაზე მიმზიდველი, რადგან: ა) უამისოდ შეუძლებელია წინსვლა და განვითარება; ბ) ბიზნესისათვის, ინვესტირებისათვის მიმზიდველი გარემო ზოგადად წიშნავს იმას, რომ ეკონომიკა ვითარდება სწრაფად, სამუშაო ადგილები იქმნება, უპირველეს ყოვლისა, კერძო სექტორში, ანუ ბიზნესში და არა სახელმწიფო სექტორში; გ) ჩვენ ვართ ღარიბი ქვეყანა. სიღარიბის გამო არ იქმნება საკმარისი კაპიტალი საინვესტიციო საქმიანობისათვის. ამიტომ საჭიროა სხვა მდიდარ ქვეყნებში უცხო ადამიანების მიერ გაკეთებული დანაზოგები მოვიზიდოთ, მაგალითად, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სახით. მართალია, არსებობს განვითარების შემადგერხებელი ფაქტორებიც, რომელთა გადაჭრა მოკლევადიან პერსპექტივაში შეუძლებელია. მაგრამ არსებობს ისეთებიც, რომელთა აღმოფხვრაც მოკლე დროშიც შესაძლებელია. ასეთ ფაქტორებს შორის გადამწყვეტი როლი განათლებას ენიჭება. საჭიროა ამ სფეროში: რეფორმა; ინოვაციური ატმოსფეროს შექმნა უწყვეტი განათლების სისტემის დასანერგად.

საკვანძო სიტყვები: ინვესტიცია, მიმზიდველი საინვესტიციო

გარემო, საინვესტიციო პოლიტიკა, უწყვეტი განათლება, ადამიანისეული კაპიტალი.

ძირითადი ტექსტი

ბევრმა განვითარებადმა ქვეყანამ თავისი ეკონომიკის სწრაფი განვითარება ინვესტიციების მოზიდვით მოახერხა. ამიტომ, ბუნებრივია, ისეთ ქვეყანაში, როგორც, მაგალითად, საქართველოა, უდიდესი როლი უჭირავს უცხოურ ინვესტიციებს, ვინაიდან ქვეყნის შიგნით არსებული რესურსები საკმარისი არ არის მის განსავითარებლად. იმისათვის, რომ გაიზარდოს როგორც ადგილობრივი, ისე უცხოური ინვესტიციების მოცულობა, პირველ რიგში, ქვეყანა უნდა გახდეს ინვესტირებისათვის ყველაზე მიმზიდველი, რადგან:

- უამისოდ შეუძლებელია წინსვლა და განვითარება. დროის ფაქტორი ამ შემთხვევაში გადამწყვეტ როლს ასრულებს. ხშირად ამბობენ, რომ იბერია ერთ დროს გაბრწყინდებო, მაგრამ ამას შეიძლება ათასი, ორი ათასი წელი დასჭირდეს. სწორედ ამიტომ საჭიროა ქვეყნის სწრაფი განვითარება. სხვა გზა სწრაფცვალებად კონკურენტულ სამყაროში უბრალოდ არა გვაქვს;

- ბიზნესისათვის, ინვესტირებისათვის მიმზიდველი გარემო ზოგადად ნიშნავს იმას, რომ ეკონომიკა ვითარდება სწრაფად, სამუშაო ადგილები იქმნება, უპირველეს ყოვლისა, კერძო სექტორში, ანუ ბიზნესში და არა სახელმწიფო სექტორში. სხვანაირად რომ ვთქვათ, სამუშაო ადგილების ზრდა ბიზნეს სექტორში უფრო სწრაფად უნდა ხდებოდეს, ვიდრე სახელმწიფო სექტორში; სინამდვილეში კი საქმე სულ სხვაგვარადაა. მაგ., ბევრს კერძო სექტორში დასაქმებას, საჯარო სექტორში დასაქმება ურჩევნია იმიტომ, რომ ამ სექტორში დასაქმებულები, ფაქტობრივად, ორმაგი პრეფერენციებით სარგებლობენ: შედარებით მაღალია სტაბილური ხელფასი და სოციალური დაცულობის დონე, არ უგვიანებენ ხელფასს, არ განიცდიან ექსპლუატაციის აშკარა თუ ლატენტურ ფორმებს, რაც კერძო სექტორში ხშირად შეინიშნება სამუშაო დროის გახანგრძლივების (მაგალითად, ამერიკაში ე.წ. ოვერ თაიმი 1931 წლიდან გამოიყენება) ან სხვა დისკრიმინაციული ფორმების გამოყენე-

ბისას... არადა ნორმალურად განვითარებული ქვეყნის კერძო სექტორში ანაზღაურება უფრო მაღალია. იქ საჯარო სექტორში მუშაობა, განსაკუთრებით პოლიტიკურ თანამდებობებზე, მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობის, მოვალეობის მოხდისა და ღირსების გამოხატულებად ითვლება. მაგალითად, აშშ-ის პრეზიდენტის წლიური ხელფასი 400.000 დოლარია. დონალდ ტრამპმა კი წინასაარჩევნო კამპანიის დროს, მართალია შემოწირულობაც ბევრი იყო, მაგრამ თავისი 31 მილიონი დოლარიც დახარჯა. მეორე ვადით არჩევის შემთხვევაშიც კი ის წინასაარჩევნოდ გაღებული თანხის ათიოდე პროცენტს თუ ამოიღებს [1]. უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ ჩვენი საზოგადოება მიჩვეული იყო სახელმწიფო პატერნალიზმს (ზრუნვას) და ჯერ კიდევ ვერ შეეგუა საბაზრო სტიქიას. ურჩევნია, სახელმწიფომ ან სხვა ინსტიტუტმა მოუგვაროს ბევრი ისეთი პრობლემა, რომელთა მოგვარების უნარი თავადაც აქვს. ამიტომაც, რომ გამოკითხვისას ადამიანი, რომელიც მცირე ბიზნესით არის დაკავებული, აცხადებს, რომ უმუშევარია. ამ ცნებაში აქსოვს არა იმდენად შრომითი საქმიანობის მხარეს, რამდენადაც იმას, რომ პირისპირ არის დარჩენილი საბაზრო სტიქიასთან და ვერ გრძნობს სახელმწიფოსგან დაცულობას [1].

- საქართველო ინვესტირებისათვის ყველაზე მიმზიდველი იმიტომ უნდა გახდეს, რომ ჩვენ ვართ ღარიბი ქვეყანა. სიღარიბის გამო არ იქმნება საკმარისი კაპიტალი საინვესტიციო საქმიანობისათვის. მოსახლეობის არსებული შემოსავლები თითქმის მთლიანად მიმდინარე საჭიროებებზე იხარჯება და რალაც ნაწილის გადადება, დაზოგვა მომავლისთვის ვერ ხერხდება. გამომდინარე იქიდან, რომ ღარიბი ქვეყანა ვართ, ეკონომიკის სწრაფი განვითარებისათვის საჭიროა სხვა მდიდარ ქვეყნებში უცხო ადამიანების მიერ გაკეთებული დანაზოგები მოვიზიდოთ, მაგალითად, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების სახით. ე.ი. ქვეყნის სწრაფი განვითარებისათვის გადამწყვეტი ფაქტორი ისევ დროა: შეგვიძლია განვითარდეთ სწრაფად და გავხდეთ განვითარებული ქვეყანა ცხოვრების იმ დონით როგორიც ჩვენ გვსურს, ან განვითარდეთ იმ ტემპით, როგორიც დღეს არის (2.5-4.5%), რაც არაფერს არ ნიშნავს. ამ ტემპით ეკონომიკური

ზრდისას საქართველოს დასჭირდება საუკუნე მიაღწიოს ევროპის განვითარებული ქვეყნების დონეს და ადვილი წარმოსადგენია საუკუნის შემდეგ ევროპის ეს ქვეყნები რა დონეზე იქნებიან, მიუხედავად იმისა, რომ მათ დაბალი ეკონომიკური ზრდა აქვთ.

მართალია, არსებობს საქართველოს სწრაფი განვითარებისა და საინვესტიციო მიმზიდველობის შემაფერხებელი ფაქტორებიც, რომელთა გადაჭრა მოკლევადიან პერსპექტივაში შეუძლებელია. მაგრამ არსებობს ისეთი პრობლემებიც, რომელთა აღმოფხვრა მოკლე დროშიც შესაძლებელია. მაგალითად: ინფრასტრუქტურის შედარებით მოკლე დროში განვითარება; სახელმწიფო ბიუროკრატიის შენახვაზე ნაკლები ფულის ხარჯვა და ეკონომიკისათვის მეტი ფულის დატოვება; ნაკლები ვალების აღება; მიმოქცევაში სანდო ფულის არსებობა; სახელმწიფოს ხელში დარჩენილი ქონების (მინა, უძრავი ქონება და ა.შ.) პრივატიზაცია; ეკონომიკის დეკრიმინალიზაცია; სოციალური დახმარების ეფექტიანი სისტემა; მუშაკის კვალიფიკაციის, საერთოდ, **განათლების** დონის ამაღლება, ე.ი., ადამიანისეული კაპიტალის განვითარების ხარისხობრივი დონე და ა.შ.

ზემოაღნიშნული თითოეული ფაქტორი, რსაკვირველია, საინვესტიციო მიმზიდველობისათვის მნიშვნელოვანია, მაგრამ ამ ფაქტორებს შორის, როგორც ამას მსოფლიოს განვითარებული ქვეყნების პრაქტიკული გამოცდილება ადასტურებს, მაინც უმნიშვნელოვანესია და გადამწყვეტი როლი ენიჭება **განათლებას**. ნებისმიერ ინვესტორს ურჩევნია ფული დააბანდოს ისეთ ქვეყანაში, სადაც სამუშაო ძალა უფრო კვალიფიციურია, კონკურენტუპირატესობის მატარებელია, მისი დაქირავება უფრო იოლია იმ საქმის შესასრულებლად, რა საქმის გაკეთებაც ინვესტორს ადვილზე სურს. ამ მხრივ კი ჩვენში პრობლემებია, თუმცა რაღაც ვადებში გამოსწორებადი. დღეს პრობლემა ხელფასის მიმღებთა რაოდენობა უფროა, ვიდრე საშუალო ხელფასის სიდიდე. რაც შეეხება საშუალო ხელფასს, მისი ზრდა ქვეყნის განვითარების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ინდიკატორია. ამიტომ უნდა ვიზრუნოთ არა იმაზე, რომ ქვეყანაში შენარჩუნდეს ხელფასების დაბალი დონე საინვესტიციო მიმზიდველობის უზრუნველსა-

ყოფად (ხელისუფლების ზოგიერთი წარმომადგენელი იაფი სამუშაო ძალით ცდილობს უცხოელ ინვესტორთა მოხიზვლას), არამედ სამუშაო ძალა იყოს იმდენად მაღალკვალიფიციური, რომ არც ერთ ინვესტორს, უცხოელი იქნება თუ შინაური, არ დაენანოს დამატებითი სახსრების გადახდა მათ დასაქირავებლად. მაგალითად, ოციოდე წლის წინ, საქართველოში ნავთობსადენის გაყვანისას ადგილზე ვერ მოიძებნა მაღალკვალიფიციური ელექტროშემდუღებლები და ისინი პაკისტანიდან ჩამოიყვანეს. რა თქმა უნდა, ისინი გაცილებით მეტს ითხოვდნენ შრომის ანაზღაურებაში, ვიდრე ვთქვათ, ელიავას ბაზრობასთან მდგარი შემდუღებლები, მაგრამ დამქირავებელს ეს ნამდვილად უღირდა... [1]. გამომდინარე აქედან, აუცილებელია განათლების სფეროში **რეფორმა**, ინოვაციური ატმოსფეროს შექმნა უწყვეტი განათლების სისტემის დასანერგად, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს საგანმანათლებლო დაწესებულებებში მიღებული ცოდნის გამუდმებით განახლება, ქვეყანაში განათლების საერთო დონის ამაღლება. ამისათვის კი საჭიროა ბევრი კერძო ინიციატივები, ნაკლები რეგულაციები სახელმწიფოს მხრიდან და ფინანსების სწორი მიმართულებით, მიზნობრივი ხარჯვა და ა.შ.

განათლების სფეროში პრობლემა იმაშია, რომ აქ არ არის ნამდვილი კონკურენცია. არადა კონკურენცია საბაზრო ეკონომიკის პირობებში ყველა მიმართულებით უნდა არსებობდეს, განსაკუთრებით საგანმანათლებლო სფეროში, რადგან განათლება თვითონ არის **კონკურენციის მაჩვენებელი და ინვესტიციების მოზიდვის ეფექტიანი ფაქტორი**, განსაკუთრებით ამიერკავკასიის რეგიონში, სადაც ინვესტიციების მოსაზიდად, ფაქტიურად, „ნადირობაა“ გამოცხადებული და ხშირად ასეთი კონკურენციული ბრძოლის გამო ქვეყნებს ავინყდებათ ინვესტიციების განთავსების მიზნობრიობა(რა ოდენობის ინვესტიცია სჭირდება ქვეყანას, ვისი ფული შემოდის, სად, რომელ პრიორიტეტულ დარგებში დაიხარჯება იგი, რამდენად მომგებიანია ქვეყნისთვის, მისი მოსახლეობისათვის, ასევე რა სარგებლობა მოაქვს მას ინვესტორისთვის და ყოველივე ეს როგორ აისახება საინვესტიციო პოლიტიკის შემუშავებისას); ფაქტიურად კონკურენცია არსებობს კერძო და საჯარო სკოლებს,

სასწავლებლებს, ინსტიტუტებს შორის, მაშინ როცა კონკურენცია სინამდვილეში უნდა იყოს სახელმძღვანელოებს, მასწავლებლებს, სასწავლო პროგრამებს, სწავლების მიდგომებსა და მეთოდებს შორის. სამწუხაროდ ასეთი კონკურენციის ნაკლებობაა სახლმნიფო რეგულაციების სიჭარბის გამო. ფაქტიურად განათლების სისტემა ზოგჯერ წააგავს საბჭოთა სისტემას ოდნავი ცვლილებებით. სკოლებში და სხვა საგანმანათლებლო დაწესებულებებში მსჯელობაა თითქმის იგივე პრობლემებზე, რაც იყო სსრკ-ის დროს. ეს იმაზე მიუთითებს, რომ განათლებაზე დახარჯული ფულით ვერ ვაღწევთ იმ მიზანს, რა მიზანსაც ვისახავდით. საშუალო განათლება ნაკლებად უშვებს სკოლიდან გონებაგახსნილ, ახალი კრიტიკული, კრეატიული აზროვნებისუნარიან ახალგაზრდებს. უმაღლესი განათლების სისტემაც ნაკლებად ამზადებს კადრებს, რომლებიც აღჭურვილნი არიან ისეთი ცოდნითა და უნარებით, რომელიც მათ საშუალებას მისცემს საზოგადოებაში იარსებონ, დასაქმდნენ თავისუფლად, იყვნენ კონკურენტუნარიანობის მატარებელი მუშაკები ქვეყანაში და საერთაშორისო მასშტაბით, ასეთი კადრები კი ნაკლებად შექმნის ახალს, ხოლო ვინც არ ქმნის რაიმე ახალს, ის მხოლოდ სხვის მიერ შექმნილს იმეორებს და/ან მოიხმარს.[3.გვ.9.]. ყოველივე ამის გამო ჩვენ ვამდიდრებთ იმ “სხვას”, ამით, ნებისთ თუ უნებლიედ ხელს ვუწყობთ ჩვენი ქვეყნის სულ უფრო ჩამორჩენას და გაღარიბებას. როგორც დიდი ილია ჭავჭავაძე თავის დროზე აღნიშნავდა, “ქვეყანა იმით კი არ არის უბედური, რომ ღარიბია, არამედ იმით, რომ მცოდნე, გონებაგახსნილი, გულანთებული კაცები არ ყავს”. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, მხოლოდ შემოქმედ, მცოდნე, არატრადიციულ, არასტანდარტულ, ახლებური აზროვნების, უფრო სწორად კრეატიული კონკურენტუნარიანი ცოდნის მატარებელ მუშაკს შეუძლია უშუალოდ შექმნას ახალი, სხვისგან განსხვავებული პროდუქტი [4.გვ.18.].

ასეთი დონის კონკურენტუნარიანი ცოდნა განსაკუთრებით საჭიროა საინვესტიციო პოლიტიკის შემუშავებისას, მაშინ, როცა საკითხი ინვესტიციების მიმართულებების განსაზღვრას ეხება, რა დონეზეც არ უნდა ხდებოდეს გადაწყვეტილების მიღება. ყოველგვარი ინვესტიცია როგორ შეიძლება ეკონომიკური და სოციალუ-

რიო შედეგების მომტანი იყოს; ინვესტირებისას გამორიცხული არ არის სერიოზული ხარვეზებიც. ფირმამ (თუ პიროვნებამ), სახელმწიფო დაწესებულებამ ინვესტიციების მიმართულებების განსაზღვრისას შეიძლება გამოუსწორებელი შეცდომა დაუშვას, მაგალითად, დააფინანსოს ისეთი უპერსპექტივო ტექნოლოგია (თუნდაც ისეთი, რომელიც შეიძლება ეკონომიკურად არ იყოს ნამგებიანი, მაგრამ სოციალური შედეგიანობის - ეკოლოგიური, უსაფრთხოების თვალსაზრისით - იმიჯის შემლახველი), საქმიანობა, რომელიც მოგების მატების ნაცვლად ინვესტორს გააკოტრებს, იმიჯს დაუკარგავს. ყოველივე ამის მიზეზია გადანყვეტილების მიმდების არაკომპეტენტურობა, ან არასწორი ინფორმაცია ეკონომიკის, დარგის თუ კონკრეტულად ამა თუ იმ საქმიანობის შესახებ, მაგ., ტექნოლოგიის ნამდვილ სარგებლიანობაზე, ალტერნატიულ შესაძლებლობებზე. სხვანაირად რომ ვთქვათ, მას არ აღმოაჩნდა ადამიანისეული კაპიტალისათვის აუცილებელი **ცოდნა და უნარი**, რომელიც საჭიროა კომპეტენტური გადანყვეტილების მისაღებად. შეცდომით გაცემული ინვესტიციები კი სოციალურ-ეკონომიკური მომგებიანობის სანინაალმდეგო მოვლენაა, ეს ფაქტობრივად რესურსების უაზრო ხარჯვაა. ასე, რომ საერთაშორისო სტანდარტების შესაბამის მეცნიერულ-ტექნიკურ ცოდნას-ახალ ტექნოლოგიებზე, სამეურნეო კონიუნქტურის პერსპექტივებზე, მოთხოვნის მომავალ ცვლილებებზე და ა.შ., უდიდესი მნიშვნელობა აქვს ეკონომიკური ზრდის და მოსახლეობის კეთილდღეობის ამაღლების უზრუნველყოფისათვის. ეს ეხება როგორც უშუალოდ კომპანიის ხელმძღვანელობას, ასევე მასში მომუშავე მთელ პერსონალს: რაც უფრო კვალიფიციური და ახალი ტექნიკის ათვისებისათვის მომზადებული, კომპეტენტური სამუშაო ძალა იქნება მოზიდული ფირმაში, მით უფრო გარანტირებული და მყარი იქნება: სიახლეების სწორად (შედეგიანად) კრეატიულად გამოყენება და არა სხვის მიერ უკვე შექმნილის ავტომატურად გადმოღება, მექანიკურად განმეორება; შრომის მწარმოებლურობის ზრდა და წარმოებული პროდუქციის მაღალი ხარისხი, შესაბამისად, ფირმის და ქვეყნის კონკურენტუნარიანობა, ეკონომიკური წარმატებები, იმიჯი[5.გვ.37-38.].

საქართველოს პროფესიული სკოლების რეფორმის გზაზე მნიშვნელოვან დაბრკოლებას თანამედროვე პროგრამების, სახელმძღვანელოების მატერიალურ-ტექნიკური ბაზის სიმწირე და სწავლების მოძველებული მეთოდოლოგია წარმოადგენს. ასევე, არასაკმარისი ფინანსური რესურსები — რეფორმის წარმატება მნიშვნელოვნად დამოკიდებულია განათლების სფეროს მიმართ სახელმწიფოს სწორ ფინანსურ პოლიტიკაზე. არსებული დაფინანსება რეფორმის წარმატების გზაზე მნიშვნელოვან დაბრკოლებას წარმოადგენს, რადგან არამოტივირებული პედაგოგები, არასაკმარისად დაფინანსებული საგანმანათლებლო პროექტები და სასწავლო პროცესი რეფორმას საფრთხის წინაშე დააყენებს.

ყურადღება უნდა მიექცეს, მზარდ მოთხოვნილებას პროფესიულ კადრებზე. ბოლო წლებში მიღწეული მაკროეკონომიკური სტაბილურობა ხელს უწყობს ინვესტიციებს და ეკონომიკის განვითარებას, რაც ზრდის მოთხოვნას კვალიფიციურ სამუშაო ძალაზე. ტურიზმი და მომსახურეობის სფერო, მშენებლობა, მეღვინეობა და ზოგადად, სასოფლო-სამეურნეო პროდუქტების გადამამუშავებელი მრეწველობა, აგრეთვე ჯანდაცვა და სხვა მრავალი სფერო უმაღლესი განათლების მქონე სპეციალისტების გარდა საჭიროებს სპეციალურად მომზადებულ პრაქტიკოსებს, რომლებსაც შეეძლებათ კონკრეტული პრობლემების გადაჭრა. ეკონომიკური განვითარების ტემპი მოითხოვს ამგვარი კადრების სწრაფ მომზადებას, რასაც სწორედ პროფესიული განათლებისა და მომზადების სიტემა უნდა უზრუნველყოფდეს.

საინვესტიციო ფონის გასაუმჯობესებლად ასევე ქვეყანაში უნდა მოხდეს სწორი საგარეო პოლიტიკის შემუშავება. შერჩეულ უნდა იქნეს სტრატეგიულ პარტნიორთა ისეთი ჯგუფი, რომლებიც მაქსიმალურ სარგებელს მოუტანენ ჩვენს ეკონომიკას. უნდა განვითარდეს სავაჭრო ურთიერთობები მეზობელ ქვეყნებთან, რომ პრობლემები არ შეიქმნას წარმოებული საქონლის ტრანზიტის დროს.

საჭიროა ქვეყნის შიგნით სტაბილური პოლიტიკური მდგომარეობის დამყარება. ამისთვის მართველმა პოლიტიკურმა ძალამ უნდა გამონახოს საერთო ენა ქვეყანაში არსებულ ოპოზიციასთან. ამასთან, რა თქმა უნდა, საზოგადოებაც უნდა მიხედეს იმას, რომ

ქვეყნის განვითარება არ ხდება ერთ დღეში და მთავრობის ხშირი ცვლილება არაფერ ხეირ მოგვიტანს. ხალხიც იმ აზრამდე უნდა მივიდეს, რომ ხელისუფლებაში ძალით მოსული პოლიტიკური პარტია ვერასოდეს ვერ იქნება მის წინა მორბედზე უკეთესი.

რაც შეეხება საგანმანათლებლო სისტემას, მასზე საკმაოდ ბევრია სამუშაო. პირველ რიგში საჭიროა საზოგადოების აზროვნებაში იმ აზრის დაშვება, რომ უმაღლესი განათლება ყველასთვის არაა საჭირო და პროფესიული განათლებითაც შეიძლება იყოს წარმატებული. კერძო სექტორმაც საჭიროა დროულად გაიაზროს ის მარტივი ჭეშმარიტება, რომ მათ მიერ განსახორციელებელ სამუშაოების ნახევარზე მეტს უმაღლესი განათლება არ სჭირდება. ჩვენს ქვეყანას სჭირდება ზუსტადაც პროფესიული განათლების კუთხით განვითარება. 3 მილიონიან სახელმწიფოში არაა საჭირო იყოს 50 ათასი იურისტი ან ეკონომისტი. ჩვენ გვჭირდება იან ხელოსნები, დურგლები, რომლებიც ამუშავებენ იმ ბიზნესს, რომლის განვითარებისკენაც ჩვენ მივისწრაფვით.

ყველა ამ ღონისძიებების გატარების შემდგომ ჩვენ შეგვიძლია პრეტენზია განვაცხადოთ მსოფლიოში საუკეთესო ქვეყანაზე ინვესტირებისათვის. ეს ყველაფერი შესაძლებელია, თუ ჩვენ ყველანი მოვინდომებთ და ხარისხიანად გავაკეთებთ იმ საქმეს, რაც შესაბამისი მიღებული განათლებით გვეხერხება და რაშიც შედარებითი უპირატესობა გვაქვს.

დასკვნა

ამრიგად, სწრაფცვალებად კონკურენციის პირობებში ქვეყანა რომ ვაქციოთ ინვესტირებისათვის მიმზიდველად, აუცილებელია შეიქმნას ინოვაციური, კრეატიული ატმოსფერო უწყვეტი განათლების სისტემის დასანერგად, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს საგანმანათლებლო დანესებულებებში მიღებული ცოდნის მეცნიერულ-ტექნიკური პროგრესის ტემპის კვალდაკვალ გამუდმებით განახლება, ქვეყანაში განათლების საერთო დონის ამაღლება. ყოველივე ამისათვის საჭიროა ბევრი კერძო ინიციატივები, ნაკლები რეგულაციები სახელმწიფოს მხრიდან და ფინანსების სწორი მიმართულებით, მიზნობრივი ხარჯვა. ე.ი. საბოლოო ჯამში,

განათლების სფეროში მიმდინარე რეფორმის მიზანია განათლება როგორც ბიზნესი ნაკლებად პრიორიტეტული იყოს და იგი უფრო მეტად გახდეს საზოგადოებრივი სიკეთე.

ლიტერატურა:

1. გაზეთი “კვირის პალიტრა”. 2017 წ. 25 სექტემბერი
2. ჟურნ. „ეკონომიკა“, № 9–10, 2011;
3. გ. ჯოლია. კრეატიული ეკონომიკა და განვითარება. თბ., 2015წ.;
4. ჟურნალი “ეკონომიკა”, № 5–6, 2014წ.;
5. ჟურნალი “ეკონომიკა და ბიზნესი”, № 3, 2016წ.;
6. ჟურნალი “ეკონომიკა”, № 3–4, 2016წ.;

REFERENCES:

1. The newspaper “Kviris Palitra”. 2017 y. 25 September.
2. Journal “Economics”, № 9–10, 2011y. (in Georgian Language).
3. G. Jolia. Creative Economy and Development. Tb., 2015(in Georgian Language).
- 4 Journal “Economics”, № 5–6, 2014 y. (in Georgian Language).
5. Journal “Economics and Business”, № 3, 2016 y. (in Georgian Language).
6. Journal “Economics”, № 3–4, 2016 y. (in Georgian Language).

**EDUCATION-THE SIGNIFICANT FACTOR
FOR COMPETITIVENESS AND INVESTMENT
ATTRACTIVENESS OF A COUNTRY**

Revaz Shengelia, PhD, GTU, Professor,
Jujuna Tsiklauri-Shengelia, PhD, GTU, Professor,
Natia Shengelia, PhD, GTU Associate Professor
Oxford Brookes University Graduate, Business Faculty

RESUME

Under the conditions of competition, many developing countries managed to develop their economy by attracting investments. In order to increase the volume of local and foreign investments, first of all, the country should become the most attractive for investment, because: a) it is impossible to advance and develop without it; B) For business, the attractive environment for investment generally means that the economy is developing rapidly, jobs are created primarily in the private sector, in business and not in the public sector; C) We are a poor country. Due to poverty there is not enough capital for investment activities. That is why we need to attract savings made by foreign people in other rich countries, for example, as foreign direct investment. It is true that there are also hindering factors that cannot be solved in the short term. But there are those that can be eradicated in a short time. The education plays a decisive role among such factors. In this sphere it is necessary: to implement reforms and to create an innovative atmosphere for the continuing education system.

Key words: Investment, Attractive investment environment, Investment policy, Continuing education, Human Capital.